

> Retouradres Postbus 20011 2500 EA Den Haag

De president van de Algemene Rekenkamer
Postbus 20015
2500 EA Den Haag

Directie FEZ

Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kenmerk
2020-0000232298

Uw kenmerk

Datum 29 april 2020
Betreft Reactie op de resultaten van het verantwoordingsonderzoek
2019 HVII

Geachte heer Visser,

Hierbij stuur ik u, mede namens de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mijn reactie op de voorlopige uitkomsten van uw Verantwoordingsonderzoek 2019 bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, begrotingshoofdstuk VII van de rijksbegroting. Graag reageer ik op uw bevindingen en ga ik in op uw aanbevelingen.

Ik herken dat BZK in een complex speelveld zit, er zijn immers veel bestuurlijke rollen die in mijn rol als minister van BZK bij elkaar komen. De rolverdeling en de rolzuiverheid vraagt alertheid van alle betrokken partijen. Uw aanbeveling om mijn rolvastheid te bewaken zal ik zien als een aanmoediging om hier waar mogelijk nog alerter op te zijn. Het model van de SSO's en de governance daarvan scheidt mijns inziens een goede basis voor de gewenste duidelijke sturing vanuit BZK. Met in achtneming van de verschillende rollen wordt steeds meer (en beter) invulling gegeven aan de onderlinge afstemming. Deze ontwikkeling zal zich ook het komende jaar voortzetten.

Daarnaast beveelt u aan om de aansturing van agentschappen met meer zorgvuldigheid in te richten. Tegelijkertijd geeft u aan dat er veel progressie is geboekt bij de agentschappen ten aanzien van het oplossen van de onvolkomenheden. Dit beeld herken ik. Er is in 2019 hard gewerkt om de door u geconstateerde bevindingen op te lossen. Helaas komt dit niet terug in uw conclusie. Ik ben voornemens om deze positieve ontwikkelingen voort te zetten in 2020. We zullen uw aanbevelingen ten aanzien van het toezicht op de SSO's met een positieve insteek verkennen in het Audit Committee van BZK.

UBR|Inhuurdesk

Zoals u ook zelf opmerkt ontstaat het grootste deel van de onrechtmatigheid als gevolg van een besluit van een ander departement. De inhuurdesk neemt deze inhuurverzoeken pas in behandeling indien hier een getekend mandaatadvies aan ten grondslag ligt. Deze getekende mandaatadviezen betreffen voornamelijk waivers van andere departementen. Conform het Besluit FEZ is door de verschillende ministers de verantwoordelijkheid voor het financiële en materiële beheer van de middelen op de Rijksbegroting per departement belegd bij de

Datum

29 april 2020

Kenmerk

2020-0000232298

directeuren FEZ van die departementen. Het feit dat de onvolkomenheid nu neerslaat bij UBR|Inhuurdesk terwijl de onrechtmatigheden ontstaan buiten het proces van UBR|Inhuurdesk, voelt teleurstellend.

In de afgelopen jaren zijn alle aanbevelingen van zowel ADR alsmede AR opgevolgd waaronder het integraal tegenlezen op alle inhuurdossiers en het uitvoeren van verbijzonderde interne controles op kwartaalbasis. Uit de bevindingen van de interne alsmede externe controle kan ook aantoonbaar worden gemaakt dat onrechtmatigheden die ontstaan zijn in het inhuurproces van UBR| Inhuurdesk minimaal zijn. UBR|Inhuurdesk continueert voor 2020 de eerder doorgevoerde adviezen van de ADR en AR om scherp tegen te lezen en verbijzonderde interne controles uit te voeren. Tegelijkertijd wordt er naar de verschillende afnemers gerapporteerd over de totaliteit aan onrechtmatigheden en wordt het gesprek gevoerd om aan opdrachtgeverszijde de noodzaak tot het overgaan op een management-besluit/waiver terug te dringen.

Uw advies om structureel Gunningen uit de Hand (boven de €33.000) van opdrachtgevers te weigeren lijkt de enige oplossing om de onvolkomenheid op te heffen. Dit staat overigens wel haaks op het inkoopstelsel waarbij, vanuit de eerdergenoemde departementale verantwoordelijkheden, mandaatadviezen zijn gecreëerd om toch in bepaalde situaties direct te gunnen, omdat dit in bepaalde situaties onontkoombaar is. De afnemer houdt de behoefte om, zeker in deze tijd, in bepaalde situaties (gemotiveerd) te gunnen en zal dat buiten het inhuurproces van UBR blijven doen. De gunningen worden dan niet langer door UBR|Inhuurdesk geregistreerd.

In 2020 zal UBR de mogelijkheid rondom het wel of niet in behandeling nemen van onrechtmatige inkopen op basis van een management- of waiverbesluit voorleggen in het ICBR.

UBR|HIS

De wet- en regelgeving voor inkopen zijn complex. Er bestaat inherent aan het proces een verhoogd risico op onrechtmatig inkopen. Ook uit de toegepaste hoor- en wederhoor in 2019 met de ADR blijkt dat ondanks zorgvuldige afwegingen in het inkoopproces, waarbij zowel de opdrachtgevers als aanbestedingsjuristen zijn betrokken, de ADR in de beoordeling van de dossiers andere keuzes maakt in de afweging rechtmatig/ onrechtmatig. Onrechtmatigheden als gevolg van administratieve missers hebben zich in 2019 beperkt voorgedaan.

Vanaf 2020 is afgesproken dat UBR|HIS, samen met de opdrachtgevende CDI's, de weging, interpretatie en duiding van lastige/ complexe inkooptrajecten op kwartaalbasis met de ADR gaat afstemmen. Hiermee hoopt UBR|HIS verschillen van inzicht tussen beide partijen te reduceren en anders mogelijke onrechtmatigheden al aan de voorkant van het proces te adresseren bij de opdrachtgever.

Aanvullend zullen we de interne beheersmaatregelen, waaronder het tegenlezen en verbijzonderde interne controles blijven uitvoeren en nog verder aanscherpen zodat de werking zo optimaal mogelijk is. In afstemming met de verantwoordelijke departementen wisselt UBR|HIS informatie uit over de daar genomen management besluiten/waivers zodat aan de voorkant helder is dat er

sprake is van een onrechtmatige aanbesteding.

IT-beheer P-Direkt

Het is goed te lezen dat u positief gestemd bent over de ingezette verbeteracties. Ik onderschrijf het belang van uw aanbeveling en zal toezien op correcte naleving van de aangescherpte procedures betrekking hebbende op het gebruikers- en wijzigingenbeheer. De ingezette verbeteracties op het gehele productiebeheer hebben er in 2019 reeds toe geleid dat het aantal bevindingen hierop sterk is afgenomen. Uw aanbeveling aangaande het resterende onderdeel PDS-DH onderschrijf ik en er worden inmiddels al maatregelen getroffen om ook dit laatste onderdeel op orde te brengen. In het maandelijks tactisch overleg met SSC-ICT bewaakt P-Direkt de voortgang op de verbeterpunten van de P-Direkt systemen.

Beveiliging IT-componenten en gebruikersbeheer SSC-ICT

U geeft aan dat er in relatie tot uw aanbevelingen ten aanzien van de beveiliging van componenten en het gebruikersbeheer door SSC-ICT voortgang is gerealiseerd, maar dat deze beheerprocessen in 2019 nog wel tekortkomingen kennen en u daarom de in 2018 aan SSC-ICT toegekende onvolkomenheden handhaaft. U bent daarbij positief over het transitieplan dat door SSC-ICT is gestart en verwacht dat die ingeslagen weg tot verbeteringen zal leiden in 2021. Het beeld dat u schetst komt overeen met het beeld dat SSC-ICT zelf ook heeft, hoewel ik uw mening dat de continuïteit van de dienstverlening door SSC-ICT niet gegarandeerd kan worden niet herken. De door SSC-ICT al eerder getroffen maatregelen ten aanzien van de beveiliging van componenten en gebruikersbeheer dragen zichtbaar bij aan een gegarandeerde continuïteit van de dienstverlening.

U beveelt aan om de beveiliging van componenten en het gebruikersbeheer verder te verbeteren en te optimaliseren volgens het ingezette transitieplan. Ik onderschrijf deze aanbevelingen. Door SSC-ICT wordt ingezet op een breed transitietraject, waarbij de beveiliging van componenten en het gebruikersbeheer prominent worden meegenomen. SSC-ICT beseft zich uiteraard dat er nog veel werk moet worden verzet en richt zich in 2020 en verder op het oplossen van de tekortkomingen en het uitvoeren van structurele verbeteringen.

Informatiebeveiliging Kerndepartement

U constateert dat er in 2019 stappen zijn gezet door BZK, maar oordeelt dat er nog risico's op drie aandachtsgebieden resteren. Ik onderschrijf uw constatering die ingaan op de versterking van de continue monitoring en aansturing vanuit de kern. Deze kan op genoemde gebieden inderdaad worden versterkt, waarmee de PDCA-cyclus beter wordt gesloten. Tegelijkertijd constateer ik, op grond van de informatie die de CIO-BZK vanuit de onderdelen krijgt over de betrouwbaarheid van de belangrijke voorzieningen van BZK dat hier geen significante risico's uit voortvloeien, noch dat dit heeft geleid tot significante incidenten.

Ik ga samen met de uitvoeringsorganisaties met uw aanbevelingen aan de slag, waarbij ik er tegelijkertijd op let dat de verantwoordelijkheid over de betrouwbaarheid van de voorzieningen bij hen blijft.

Datum

29 april 2020

Kenmerk

2020-0000232298

Dit doe ik door allereerst het CIO-stelsel binnen BZK te versterken door tussen CIO-BZK en de CIO's van de onderdelen van BZK, formele werkafspraken te maken. Deze werkafspraken zullen ook gaan over de door u genoemde aandachtsgebieden en de verantwoording hierover.

De input voor de werkafspraken zal, onder andere, bestaan uit door mij opgestelde kaders en richtlijnen, bijvoorbeeld op het gebied van het uitvoeren van technische testen en risicomangement. Op het gebied van incidentbeheer vind ik het vooral van belang inzicht te hebben in de kwaliteit van het proces bij de uitvoeringsorganisaties en zelf uitsluitend betrokken te worden bij bestuurlijk of politiek relevante incidenten. Ik zal de incidentprocessen bij de diverse uitvoeringsorganisaties van BZK daarom niet gaan centraliseren: daarvoor zijn de uitvoeringsorganisaties in hun taakgebieden en applicatielandschap te divers van aard. Ook hiervoor zullen werkafspraken worden gemaakt waarvan op de naleving wordt getoetst.

De CISO's spelen bij de advisering over, en het toezicht op naleving van de werkafspraken een belangrijke rol, zowel bij het kerndepartement als bij de onderdelen van BZK.

Volledigheid opbrengsten van de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens

Naar aanleiding van uw aanbeveling kan ik u melden dat RvIG in 2019 goede stappen heeft gemaakt met de ingezette acties voor een betrouwbare rapportage naar de werking van de systemen en de onderbouwing van de gefactureerde aantallen berichtenverkeer.

Het inrichten van een normenkader met DICTU zal verder vorm worden gegeven en het aangepaste normenkader met de private partij zijn onderdeel van het met de ADR afgesproken auditplan 2020. Dit geheel zal leiden tot een betrouwbare rapportage voor het BRP-berichtenverkeer.

Toepassing van het instrument decentralisatie-uitkering

U geeft aan dat de minister van BZK, samen met medefondsbeheerder de Staatssecretaris van Financiën, voortvarend aan de slag zijn gegaan met de aanbevelingen van vorig jaar over de onrechtmatigheid van bepaalde decentralisatie-uitkeringen. U verwijst hierbij naar de instelling van beoordelingsloketten en de investering van de fondsbeheerders in de overdracht van kennis over uitkeringstechniek, aan de ministeries die veelvuldig samenwerken met decentrale overheden en daarbij ook financiële middelen toekennen.

Ik wil hieraan toevoegen dat ik op 6 september 2019 een brief naar de Kamer heb gestuurd, mede namens de Staatssecretaris van Financiën, waarin twee sporen worden geschetst. Het eerste spoor vormt de aanpassing van de Financiële-verhoudingswet. Het tweede spoor vormt de voorafgaande toetsing van voorstellen om een decentralisatie-uitkering toe te kennen, waarbij een kader wordt gehanteerd dat als bijlage is meegestuurd met de eerdergenoemde Kamerbrief. Dit toetsingskader is op ambtelijk niveau besproken met de Algemene Rekenkamer. Dit toetsingskader is ook gehanteerd bij de beoordeling van voorstellen, om tot een nieuwe decentralisatie uitkering te komen.

Vervolgens merkt u terecht op dat sommige decentralisatie-uitkeringen reeds enige tijd geleden afgestort waren in het gemeente- of provinciefonds, waarbij nog geen herbeoordeling plaatsgevonden heeft. Prioriteit is gegeven aan de

Datum

29 april 2020

Kenmerk

2020-0000232298

beoordeling van nieuwe voorstellen, om het spreekwoordelijke 'dweilen met de kraan open' te voorkomen. Dat wil echter niet zeggen dat er geen stappen zijn gezet bij de beoordeling van de reeds afgestorte decentralisatie uitkeringen. Mijn inspanningen zijn erop gericht om de herbeoordeling van deze laatste categorie van decentralisatie-uitkeringen, in het kalenderjaar 2020 af te ronden. Voorts merkt de Algemene Rekenkamer op dat de keuze voor een decentralisatie-uitkering voor de hand ligt, indien de reguliere verdeling van algemene middelen leidt tot een niet-optimale inzet van publiek geld. Het ligt naar de mening van de Algemene Rekenkamer eveneens in de rede, voor de verdeling van deze middelen zo dicht mogelijk te blijven bij de verdeelsystematiek en –grondslagen van de algemene uitkering. Ik plaats hierbij de kanttekening dat de decentralisatie-uitkering juist bedoeld is voor een verdeling van middelen die afwijkt van de algemene uitkering, bijvoorbeeld omdat niet alle gemeenten de ontvangers zijn of omdat het de bekostiging van tijdelijk beleid betreft. Aansluiting bij de verdeelsystematiek- en grondslagen van de algemene uitkering zal daarom in veel gevallen onmogelijk en onwenselijk zijn. De verdeling van een decentralisatie-uitkering betreft een bredere beleidskeuze, die een weging van alle relevante aspecten omvat.

Tevens stelt u dat het eenzijdig herroepen van afspraken c.q. voorwaarden door het Rijk, indruist tegen het door het Rijk benoemde gemeenschappelijke karakter van de convenanten en bestuurlijke afspraken. Ter verduidelijking merk ik hierbij op dat het eenzijdig herroepen uitsluitend ziet op het opheffen van (mogelijke) beperkingen van de beleids- en bestedingsvrijheid van gemeenten en provincies. Dit doet niets af aan het meerzijdige karakter van de convenanten en bestuurlijke afspraken, aangezien gemeenten en provincies er in de regel geen bezwaar tegen zullen hebben, indien het Rijk aangeeft geen beroep te zullen doen op bepalingen die als beperkend ervaren kunnen worden. Ik zal mij nader buigen over de meest effectieve wijze van communicatie over het opheffen van vermeende beperkende voorwaarden, waarbij ik ook waarde hecht aan het beperken van de bestuurlijke- en administratieve lasten.

Ten slotte heb ik kennisgenomen van de uiteenlopende oordelen van de ADR en de Algemene Rekenkamer. Mede met het oog op de duiding van deze verschillen zou ik graag in gesprek komen met de Algemene Rekenkamer, waarbij ook de wijziging van de Financiële-verhoudingswet onderwerp van gesprek kan zijn.

Voorschottenbeheer agentschappen

Ik herken uw bevindingen ten aanzien van het voorschottenbeheer agentschappen. Op basis van uw aanbevelingen zeg ik toe dat ik de afspraken op het niveau van bijdragen waar nodig ga verduidelijken en hierover met de drie betrokken agentschappen ga communiceren. De gesprekken hierover zijn deels al in gang gezet. Zo is voor wat betreft Logius in oktober 2019 de zogenoemde Taskforce Ramingen gestart. Expliciet onderdeel daarbij is het komen tot meer transparante en betrouwbare (reëel, voorspelbaar en voor zover mogelijk stabiele) kostprijzen, tarieven en ramingen ten dienste van tijdige besluitvorming over opdrachten. Dit raakt de voorschotproblematiek. Hierbij wordt ook gesproken over optimalisatie van managementinformatie en tijdige informatieverstrekking.

De afspraken en het monitoren van deze afspraken worden binnen de betreffende onderdelen van BZK onder de aandacht gebracht.

Datum

29 april 2020

Kenmerk

2020-0000232298

Grip op veroudering ICT-systemen bij het ministerie van BZK

U constateert dat er verbeteringen noodzakelijk zijn op het gebied van Life Cycle Management (LCM). Ik onderschrijf deze constatering: er is centraal onvoldoende informatie beschikbaar waaruit blijkt dat het LCM binnen BZK op orde is. Overigens betekent dit *niet* dat dit niet het geval zou zijn. De CIO-BZK zal, binnen het eerdergenoemde CIO-stelsel, ook op het gebied van LCM formele werkafspraken maken op basis van een nieuw ontwikkeld kader over LCM. De CIO-BZK zal hierbij vooral een toezichthoudende taak hebben, gericht op het verkrijgen van actueel inzicht met betrekking tot de status van LCM met betrekking tot applicaties binnen BZK, zodat eventueel bijsturing binnen onderdelen mogelijk wordt. De uitvoering van het proces laat ik, om eerdergenoemde redenen, een verantwoordelijkheid van de onderdelen.

Bekostiging Kadaster

Alvorens in te gaan op uw conclusies en aanbevelingen breng ik nog enkele formuleringen uit het rapport onder uw aandacht die in mijn optiek niet correct zijn. U geeft aan dat de inkomsten van de vier strategische eenheden niet hoger mogen zijn dan de uitgaven, maar ten hoogste kostendekkend. Dit geldt echter niet op jaarbasis, maar meerjarig (bron: Memorie van Toelichting Organisatiewet Kadaster). Tevens stelt u dat in de meerjarenprognose de kosten worden geïndexeerd. Dit is niet juist. Kadaster raamt voor het eerste begrotingsjaar de kosten inclusief verwachte loon/prijsverhoging, maar indexeert in de jaren daarop niet. Dat het beeld 'onnodig negatief' kan zijn, komt vooral doordat voorgestelde tariefwijzigingen nog niet worden meegenomen in de meerjarenprognose. U geeft aan dat het Kadaster voor de mogelijkheid heeft gekozen om extra activiteiten en IT-projecten te starten om het vermogen af te bouwen. Dit suggereert dat er na 2014 geen tariefverlaging heeft plaatsgevonden, maar in 2016 en 2017 zijn de tarieven substantieel verlaagd (tot 30%). Er is echter in overleg met Gebruikersraad en toezichthouders gekozen om de tarieven niet te verlagen tot beneden kostendekkend niveau, en in plaats daarvan extra activiteiten op te pakken.

Ten aanzien van de bekostiging Kadaster constateert u dat de financiële toekomst van het Kadaster positiever is dan uit de meerjarenprognoses geconcludeerd zou kunnen worden en ook de aanleiding vormde voor uw onderzoek. Ik ben daarbij ook van mening dat de duurzame bekostiging van het Kadaster gewaarborgd is. Met het Kadaster heb ik in lijn met uw aanbeveling afgesproken de presentatie van de (meerjaren)begroting op dat punt te verduidelijken en daarbij ook inzichtelijk te maken waar de mogelijkheid tot sturen op kosten ligt. Daarnaast doet u de aanbeveling om – in overleg met het Kadaster – het toezicht op een aantal punten te verbeteren met daarbij in het bijzonder aandacht voor de kostendekkendheid van de strategische eenheden en het verbod op kruissubsidiëring. In de periodieke overleggen met Kadaster op diverse niveaus zijn deze punten al onderwerp van gesprek, evenals in overleg met de Raad van Toezicht. Over uw aanbevelingen ten aanzien van de kostendekkendheid en kruissubsidiëring merk ik op dat ik vanuit mijn toezichthoudende rol en de constatering dat hiervan in het verleden sprake is geweest met Kadaster in 2019 bestuurlijke afspraken heb gemaakt over een kostendekkende financiering van

Datum

29 april 2020

Kenmerk

2020-0000232298

NGII. Ik hecht er daarnaast nog aan te melden dat in afgelopen jaren de besteding van het vermogenssurplus steeds in overleg heeft plaats gevonden tussen BZK en Kadaster en deze besteding altijd gerelateerd is geweest aan maatschappelijke doelen. Uw conclusie dat de algemene reserve vooral besteed wordt aan budgetgefinancierde taken en nevenactiviteiten is overigens niet juist. De reserve is met name bedoeld om tekorten op tariefgefinancierde taken op te vangen en heeft daarmee een dempende werking op tariefsverhoging. Een gematigde tariefontwikkeling is een wens die ik deel met het Kadaster en diens Gebruikersraad en Raad van Toezicht. Uitgaande van die wens heb ik recent afspraken met het Kadaster gemaakt over de werkwijze van het eigen vermogen. Ook vanuit die afspraken is verklaarbaar dat de situatie kan ontstaan dat er ondanks een vermogenssurplus toch sprake kan zijn van tariefverhoging.

Vastgoedregistraties Rijksvastgoedbedrijf

U heeft afgelopen jaar uitgebreid onderzoek gedaan naar het verkoopproces bij het Rijksvastgoedbedrijf. Ik beschouw uw constatering dat het verkoopproces in opzet voldoende maatregelen kent om frauderisico's te beperken als een duidelijke ondersteuning. Ook het gegeven dat er uit uw (data-)onderzoek geen specifieke bevindingen voortvloeien doet mij deugd. Uw onderzoek heeft wel aanleiding gegeven tot enkele aanbevelingen waar ik op in wil gaan. Allereerst uw zorg voor de onafhankelijkheid van de taxatie eenheid binnen het RVB. Bij de inrichting van de RVB-organisatie is er een expliciete scheiding aangebracht tussen de rollen van de Verkoopafdeling en Eenheid Taxaties. Tevens zijn vernieuwingen doorgevoerd conform de opgestelde richtlijnen van het NRVT (Nederlands Register van Taxateurs). De taxateurs bij het RVB zijn ingeschreven in het Register; onafhankelijk opstellen van een taxatie is daarbij uitgangspunt. In aanvulling daarop wil ik in lijn met uw aanbeveling nader onderzoeken of de positionering van de taxatie-eenheid zodanig is dat de onafhankelijkheid voldoende is geborgd en in lijn is met relevante Europese regelgeving.

U heeft tevens een aanbeveling gedaan over de herbeoordeling van externe taxaties. Ook deze aanbeveling wil ik nader laten onderzoeken, waarbij ik ook de opdrachtverstrekking aan externe taxateurs zal betrekken.

In uw derde aanbeveling beveelt u mij aan om inzichtelijk te maken welke sturingsinformatie en gegevens voor analyse nodig zijn binnen het RVB en voor zijn klanten, specifiek op het terrein van de verkoop-informatie. Ik kan u aangeven dat het RVB de huidige informatievoorziening optimaliseert, waarbij onder meer de mogelijkheden voor data-analyse zullen worden vergroot. Mijn verwachting is dat data-analyse, ook op dit terrein, het RVB in de komende jaren relevante (sturings-)informatie zal opleveren.

In uw vierde aanbeveling tenslotte gaat u in op de fraudepreventie bij zogenaamde AB-BC-transacties aan andere overheden. In het kader van de zogeheten reallocatieprocedure (op basis van de Regeling materieelbeheer rijksoverheid 2006) wordt overtollig rijksvastgoed, voordat het eventueel openbaar kan worden verkocht, eerst aangeboden aan medeoverheden met het oog op herbestemming in de publieke sfeer. In de afgelopen periode is gebleken dat deze procedure de overheden in een schijnbaar kwetsbare positie kan brengen. Bovendien ben ik van mening dat er ook andere mogelijkheden zijn om een herbestemming in de publieke sfeer te realiseren. In het licht hiervan en om meer transparantie en verkorting van de huidige langdurige verkoopprocedures

Datum

29 april 2020

Kenmerk

2020-0000232298

aan te brengen, ben ik voornemens om deze reallocatieprocedure aan te passen. De uitwerking vindt momenteel plaats. Ik verwacht de Tweede Kamer in het komende najaar te kunnen informeren over de beleidsafweging.

Inkoopbeheer BZK

Binnen het kerndepartement en de verschillende onderdelen van BZK worden spendanalyses uitgevoerd of zijn in het proces maatregelen getroffen om de recht- en doelmatigheid van de materiële uitgaven vast te stellen. De CDI van BZK levert de informatie van het kerndepartement en de uitvoerende diensten conform het Rijksbrede kader jaarlijks aan DGOO t.b.v. de jaarrapportage bedrijfsvoering Rijk. Verschillende onderdelen van BZK voldoen naar mijn oordeel aan de eisen die u stelt aan een spendanalyse van de uitgaven. Het ontbreekt aan één integrale spendanalyse voor alle onderdelen van BZK. Binnen mijn departement zal de Coördinerend Directeur Inkopen verkennen welke maatregelen getroffen kunnen worden om een geïntegreerde aanpak van de spendanalyse in te richten waarbij het de voorkeur heeft om op termijn uit het digitale bestel- en factureringssysteem c.q. de financiële administraties op zeer eenvoudige wijze een spendanalyse te genereren. Deze actie moet op termijn leiden tot minimaal één jaarlijkse spendanalyse voor BZK en de uitvoerende diensten.

Verplichtingenbeheer

Het tijdig en volledig vastleggen van alle juridische verplichtingen is van groot belang voor een goed inzicht in de begrotingsuitputting binnen mijn ministerie. Ik deel uw mening dat het te laat vastleggen van verplichtingen zorgt voor onvolledige sturingsinformatie. De huidige werkwijze en procedures voorzien vooral op het daadwerkelijk vastleggen en afhandelen van de verplichtingen. Onderzoek de komende maanden naar deze werkwijze en procedures moet zichtbaar maken welke aanpassingen er nodig zijn om het onvolledig vastleggen van de juridisch afdwingbare verplichtingen tegen te gaan. Het voorkomen van informele verplichtingen gaat mijns inziens verder dan het aanscherpen van werkwijze en procedures. Het betreft hier vooral een bewustwording van de budgethouder om informele verplichtingen te voorkomen dan wel te melden. Om hierop te sturen zal ik via FEZ middels reguliere overleggen – maandelijks financieelbeheeroverleggen en kwartaalafsluitingen – bij de budgethouder hier extra aandacht voor vragen. Om de voortgang hierop te bewaken wordt het onderwerp informele verplichtingen meegenomen in de SG/DG-gesprekken. Hiervoor wordt op korte termijn een KPI ontwikkeld.

Beheer gemeente- en provinciefonds

U constateert dat BZK in 2019 heeft geïnvesteerd in het inzichtelijk maken van het proces van beheer van het gemeentefonds en de aanwezige beheersmaatregelen en dat verder werk is gemaakt van het vastleggen van de uitgevoerde controles op juistheid van bedragen. In navolging van de ADR ziet u nog een verhoogd risico op fouten. Ik deel uw opvatting dat er een kans op fouten aanwezig is gezien het financiële belang van het gemeentefonds van circa 32 miljard. Ik heb ondertussen een aantal acties in gang gezet. Zo ben ik voornemens te onderzoeken of een steekproefsgewijze interne controle kan worden opgezet, welke gericht is op de werkzaamheden van het team beheer

Datum

29 april 2020

Kenmerk

2020-0000232298

gemeente- en provinciefonds evenals over de werking van die controles. Tevens wordt ondertussen gewerkt om controle getallen te benutten die ervoor zorgen dat er bij de invoer van gegevens een signaal wordt afgegeven indien deze gegevens meer dan gemiddeld afwijken waardoor deze gegevens niet kunnen worden ingevoerd. In het verlengde hiervan zal dit jaar bij de jaarlijkse afspraken met het CBS, aandacht gevraagd worden voor de plausibiliteitscontrole door het CBS op de te leveren gegevens. En indien mogelijk zal dit vastgelegd worden in de overeenkomst met het CBS.

Daar er een onderhoud en beheercontract bestaat ten behoeve van deze applicatie is vooralsnog een goed beeld over het functioneren van de applicatie die daarbij ook gedurende het jaar wordt geactualiseerd. Recent heeft de applicatie een update ondergaan, de toekomstbestendigheid van het systeem heeft daarmee voortdurend de aandacht.

Gebruikershoeveelheden Logius

In 2019 is in opdracht van Logius onderzoek uitgevoerd naar de kaders die gehanteerd moeten worden om zekerheid te verkrijgen over de gebruiksgegevens ten behoeve van de doorbelasting. Ik herken uw adviezen ten aanzien van de betrouwbaarheid van de aantallen berichten, die in hoofdlijnen overeenkomen met de adviezen die ik heb gekregen naar aanleiding van dit onderzoek. Zoals u aangeeft is Logius bezig dit vanuit haar verantwoordelijkheid in te richten.

Beleidscasus Programma Aardgasvrij Wijken

Alvorens in te gaan op door u gedane conclusies en aanbevelingen op dit onderdeel wil ik u er op wijzen dat alle aan het programma toegekende budgetten op geëigende begrotingsmomenten door middel van bijbehorende wetten door de Kamer zijn geaccordeerd. In de rapportage stelt u dat de Eerste en de Tweede Kamer circa € 195 miljoen van de € 435 miljoen die het kabinet wil besteden aan het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) nog niet heeft geaccordeerd. Echter, de middelen voor aardgasvrije wijken stonden gereserveerd op de Aanvullende Post van het ministerie van Financiën en werden in tranches toegevoegd aan de begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Via een incidentele suppletoire *begroting* in 2018¹ is voor 2018 € 90 miljoen naar de begroting van BZK overgeheveld. Bij Nota van Wijziging 2019 is vervolgens € 41,4 miljoen² en bij de Vermoedelijke uitkomsten in de Ontwerpbegroting 2020 is € 70 miljoen voor 2020 en € 21 miljoen voor 2021 opgenomen³. Tot slot is bij de Tweede Nota van Wijziging BZK 2020 (VII)⁴ de rest van het budget ontvangen voor 2021 – 2028 te weten € 214 miljoen.

In de algemene conclusies geeft u aan dat de minister van BZK zeggenschap claimt die hij formeel niet heeft. U verwijst hier onder meer naar de decentralisatie-uitkering voor de aardgasvrije wijken. U geeft aan dat het gebruik van de decentralisatie-uitkeringen de indruk wekt dat het Rijk zeggenschap heeft over de inzet van deze middelen door provincies en gemeenten, terwijl

¹ Kamerstukken II, 2017/2018, 34902 VII, nr. 2

² Kamerstukken II, 2018/2019, 35000 VII, nr. 7

³ Kamerstukken II, 2019/2020, 35350 VII, nr. 2

⁴ Kamerstukken II, 2019/2020, 35300 VII, nr. 86

Datum

29 april 2020

Kenmerk

2020-0000232298

decentralisatie-uitkeringen beleids- en bestedingsvrij zijn en de minister hooguit van beïnvloeding, aanjagen of faciliteren zou kunnen spreken. In de eerste ronde proeftuinen aardgasvrije wijken is inderdaad gekozen voor een decentralisatie-uitkering omdat ik dit passend achtte bij de regiefunctie van de gemeenten bij de wijkenaanpak die in het Klimaatakkoord is afgesproken. In reactie op de gemaakte opmerkingen over de toepassing van de decentralisatie-uitkering voor de bekostiging van het programma, zal voor de komende periode gekozen worden voor het gebruik van de specifieke uitkering.

Specifiek voor het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) doet u in het rapport een viertal aanbevelingen:

1. Het programma te evalueren, breder dan alleen op het lerend vermogen, en de gevonden zwakheden op te lossen;
2. Samen met de andere deelnemende partijen de doelen, beleidsinstrumenten, het financieringsinstrument en de monitoring met elkaar in overeenstemming te brengen;
3. De doelen en leervragen te concretiseren. Daarbij moeten de rollen en taken van de minister van BZK en andere partijen duidelijk worden. De minister moet monitoring opzetten die de kwantitatieve resultaten meet;
4. Veranderingen en verschuivingen in de doelen van het beleid tijdig en volledig aan het parlement te melden en het parlement mee te nemen in de inzichten die gaandeweg ontstaan.

Ten aanzien van uw eerste aanbeveling kan ik melden dat evalueren van het programma goed past binnen het lerende karakter van het PAW. Ik ben ook blij dat u expliciet uw waardering uitspreekt voor de flexibiliteit van het programma op basis van de reeds geleerde lessen en evaluaties. Tegelijkertijd loopt het PAW pas twee jaar en acht ik het verstandig een dergelijke evaluatie niet te vroeg uit te voeren. Ik zal deze evaluatie van het programma uitvoeren in 2022 na afronding van de derde uitvraag proeftuinen, maar tegelijkertijd de flexibiliteit van het programma behouden. De resultaten hiervan zal ik vanzelfsprekend aan de Tweede Kamer sturen.

Voor wat betreft de tweede aanbeveling moet ik constateren dat u geen kennis heeft kunnen nemen van het plan voor monitoring en evaluatie van het programma omdat dit nog in een afrondend stadium bevindt en niet is betrokken bij uw onderzoek. Aan de Tweede Kamer is eerder aangegeven dat dit plan een kwalitatieve, reflectieve monitor, een kwantitatieve monitor en een wetenschappelijke analyse bevat. In het plan worden zowel de leervragen, de beleidstheorie als de gekozen monitoringssystematiek uiteengezet en wordt de samenhang beschreven. Het plan wordt voor de zomer van 2020 vastgesteld en openbaar gemaakt⁵.

Ten aanzien van de derde aanbeveling kan ik het volgende opmerken. Het PAW is een interbestuurlijk programma, waarbij het van belang is dat de verantwoordelijkheden scherp en duidelijk zijn. Deze rollen zijn ook in het Klimaatakkoord aangegeven en worden komende tijd nader uitgewerkt onder andere via het wetgevingsprogramma voor de wijkgerichte aanpak.

Voor wat betreft de opzet van de monitoring verwijs ik graag naar mijn opmerking bij de tweede aanbeveling, waarbij ik u er, wellicht ten overvloede, op

⁵ Via de website: www.aardgasvrijewijken.nl

Datum

29 april 2020

Kenmerk

2020-0000232298

wil wijzen dat niet alleen kwantitatief dient te worden gemonitord, maar ook kwalitatief, bijvoorbeeld om de burgers tevredenheid in de proeftuinen in kaart te brengen en te relateren aan de gekozen aanpak.

Met de vierde aanbeveling ben ik het van harte eens. Jaarlijks wordt de Tweede Kamer geïnformeerd over de voortgang van het PAW en in het bijzonder over de proeftuinen en het Kennis- en Leerprogramma. Ook heb ik in de voortgangsbrief over het PAW van 23 januari 2020 de Tweede Kamer toegezegd de evaluatie van de tweede ronde proeftuinen aan de Kamer te sturen voordat de derde ronde wordt uitgevraagd.

Tot slot wil ik opmerken dat de leerdoelstelling altijd de meest prominente plek binnen het PAW heeft gehad; dit is ook consequent aan de Tweede Kamer gecommuniceerd. Het door uw gemelde bestedingsplan is (met reden) niet aan de Kamer gestuurd, omdat dit plan uitsluitend dient ter onderbouwing van de gereserveerde middelen vrij te geven. De Kamer is over al deze middelen geïnformeerd, zoals hierboven vermeld.

Sturing op ICT – informatie en inzicht in bestaand ICT-landschap.

Ik ben het met u eens dat inzicht het fundament is voor een toekomstbestendig ICT-landschap en een randvoorwaarde voor de uitvoering van Rijksbeleid. Ook deel ik in dit verband uw opinie dat de departementale CIO binnen een ministerie over dit inzicht dient te beschikken, zodat centraal kan worden gestuurd en bewuste keuzes kunnen worden gemaakt over (door)ontwikkeling en onderhoud. Ook voor goede en volledige Rijksbrede verantwoording is een goed en volledig centraal beeld per ministerie een duidelijke randvoorwaarde. Ik ben in dat verband blij met uw bevinding dat alle in uw onderzoek betrokken ministeries werken aan het inrichten van *life-cycle* management. Dat hierbij tussen ministeries nog grote verschillen zitten zie ik ook. Om die reden heb ik eind 2019 opdracht gegeven voor de ontwikkeling van een Rijksbrede handreiking "Beheerst vernieuwen van ICT", waarin de best practices van grote uitvoeringsorganisaties en het Bureau ICT-Toetsing (BIT) op dit terrein worden samengebracht. Ik streef ernaar om deze handreiking nog in 2020 op te kunnen leveren.

Om de kennisuitwisseling over *life-cycle* management te bevorderen investeer ik ook meerjarig in de versterking van de kennisfunctie binnen het CIO-stelsel. Afgelopen CIO-dag is hiervan een recent voorbeeld; Circa 500 experts van CIO-offices en andere ICT-organisaties binnen het Rijk namen deel aan deze dag, die in het teken stond van kennis delen en leren van elkaar. In diverse workshops is aandacht besteed aan *life-cycle* management. Hierbij is onder andere ingegaan op de aanpak om het bestaande IT-landschap te versterken en vernieuwen. Ook de voordelen van een meerjarige IV-strategie om hiermee te koersen op betere planning en prioritering voor een stabiel projectportfolio zijn besproken.

Rijksbreed IT-beheer

Ten aanzien van het Rijksbrede IT-beheer handhaaft u uw onvolkomenheid. Ik ben ook blij dat u signaleert dat er goede eerste stappen zijn gezet richting verbetering.

Gedegen analyse naar aanleiding van uw aanbevelingen heeft geleid tot de conclusie dat er met name verbetering nodig is in de implementatie en werking

Datum

29 april 2020

Kenmerk

2020-0000232298

van de huidige kaders, zoals die op dit moment rijksbreed geldig zijn; denk hierbij aan de BIO/BIR, de VIR en het recent uitgegeven Kwaliteitskader. De in 2019 gestarte actie om dit vanuit CIO Rijk te stimuleren en te monitoren wordt in 2020 voortgezet en op basis van de ervaringen op dit gebied zullen de kaders waar nodig aangevuld of nader worden verduidelijkt.

Ik onderschrijf ook het door u aangegeven belang van het monitoren van de uitvoering en naleving van de kaders en de verantwoording daarover. Ik zal dan ook opvolging geven aan de ADR-verkenning uit 2019 naar de verantwoording door de SSO's. Belangrijk daarbij is de, ook meermaals door u genoemde, opdrachtgevende rol van de departementen in relatie tot de behoefte/noodzaak tot uniformiteit en standaardisatie bij de SSO's. In mijn ogen sluit dit aan bij de door u genoemde aanvulling op het huidige kader. Ik geef hiermee opvolging aan uw aanbeveling om een goede basis voor IT-beheer te realiseren.

Aanvullend daarop zal ik onderzoeken in hoeverre de door u genoemde aanvullende elementen uit het GRC-kader in deze fase van ontwikkeling het IT-beheer naar een hoger plan kunnen brengen en in hoeverre deze elementen reeds in lopende initiatieven geadresseerd worden (zoals het kwaliteitskader/-raamwerk en het Rijks ICT Dashboard).

Rijksbrede informatiebeveiliging

Voor wat betreft informatiebeveiliging (IB) ben ik blij om te zien dat u de extra inspanningen in het afgelopen jaar, zowel Rijksbreed als op departementaal niveau, als positief ervaart. Uw aanbevelingen krijgen navolging, onder meer door met ADR afspraken te maken over vervolgoopdrachten en het breder toepassen van het IB-beeld. Dit is ook in lijn met de interdepartementale afspraken met de Chief Information Security Officers (CISO). Ook kan ik aangeven dat de resultaten uit genoemde onderzoeken (van ADR en AR) meegenomen worden in de uitvraag naar het IB-beeld. De aanbeveling over de werking van de beveiliging geeft extra motivatie om in de komende periode te investeren in kwetsbaarheidsscans en pentesten.

De beschrijving van het "Three lines of defense"-model die in het rapport is opgenomen herken ik grotendeels, zoals evenzo beschreven in de rapporten over IV-governance bij de brief van 20 december 2019⁶. Departementen zijn zelf primair verantwoordelijk voor informatiebeveiliging en daarmee voor de invulling van de rollen en functies in de 1e en 2e lijn, zoals de CISO's. De minister van BZK heeft een coördinerende rol op het gebied van de informatiebeveiliging. In 2019 is in dit verband de functie van CISO Rijk gecreëerd, waar momenteel voor wordt geworven. Deze functionaris zal onder directe verantwoordelijkheid van de CIO Rijk zorg dragen voor een integrale borging van informatiebeveiliging binnen het Rijksbrede ICT-beleid, onder meer met kaderstelling en monitoring. Kaderstelling betreft o.a. de doorontwikkeling van de baseline informatiebeveiliging overheid (BIO). Monitoring betreft de toepassing van de kaders door onder meer de verstrekking van onderzoeksopdrachten aan de ADR en het proces van in control verklaringen (ICV's) door de departementen. CIO Rijk zet daarnaast in op versterking van de monitoring functie, door bredere inzet van het

⁶ Kamerstukken II, 2019/2020, 26643 VII, nr. 656

Directie FEZ

Datum

29 april 2020

Kenmerk

2020-0000232298

informatiebeveiligingsbeeld waarmee in 2019 ervaring is opgedaan, en op meer praktische ondersteuning waaronder de coördinatie van IB-crisis zoals recent rond Citrix. De CISO Rijk zal ook de rijksbrede monitoring versterken door bredere inzet van het IB-beeld.

Ten aanzien van de informatieplicht van departementen richting BZK geeft u aan dat de vakministers meer aangesproken moeten worden indien sprake is van onvolledige of onjuiste rapportages over informatiebeveiliging. Ik ben het zeer met u eens dat een Rijksbreed beeld vereist is om informatiebeveiligingsrisico's effectief aan te kunnen en ervaar deze aanbeveling daarom als ondersteunend voor de door mij in gang gezette doorontwikkeling van de governance op informatievoorziening. Zoals aangegeven in de reactie op het WRR-rapport *Vorbereiden op Digitale Ontwrichting* zal CIO Rijk in het informatiestatuut nieuwe afspraken maken over welke informatie met CIO Rijk wordt gedeeld, zodat ik mijn coördinerende rol op het gebied van informatiebeveiliging verder kan invullen. Hier ligt een relatie met de BIO die van organisaties binnen de rijksoverheid vraagt een actueel en compleet overzicht te hebben van informatiesystemen en componenten daarin.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

drs. K.H. Ollongren